

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ, РЕЛІГІЯ ТА МЕДИЦИНА В СУЧАСНУ ДОБУ

матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2025 р.

УДК 2+61] (062)

Р 36

Філософія, релігія та медицина в сучасну добу: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). – К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ПП “Видавництво “Фенікс””, 2025. – 332 с.

ISBN 978-617-8310-48-6

Редакційна колегія:

Кучин Юрій Леонідович – ректор НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Науменко Олександр Миколайович – перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Земсков Сергій Володимирович – проректор з наукової роботи та інновацій НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Скрипник Рімма Леонідівна – проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та європейської інтеграції НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Саган Олександр Назарович – завідувач Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, професор.

Відповідальні редактори:

Васильєва Ірина Василівна – завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Шевченко Сергій Леонідович – професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Рецензенти:

Гаврилюк Тетяна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Сторожук Світлана Володимирівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри української філософії та культури Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Затверджено до друку Вченою радою Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (протокол № 10 від 19 червня 2025 р.)

ISBN 978-617-8310-48-6

© НМУ ім. О. О. Богомольця, 2025

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Науменко О. М., Мойсєєнко В. О.,
Тарченко І. П., Тарченко Н. В.,

НМУ імені О. О. Богомольця,
naumenko@nmu.ua, moyseyenko_vo@ukr.net,
shostka43@ukr.net, trinton808@ukr.net

ХРАМИ УКРАЇНИ, ЗРУЙНОВАНІ ВІЙНОЮ

Хоча багато наслідків початкового етапу повномасштабного вторгнення росії уже прибрано, сліди перших днів бойових дій досі видно по всій Україні. Російська агресія не оминула жодного населеного пункту, наносячи удари по релігійним культурним установам (фото_1). За даними ЮНЕСКО, від лютого 2022 року до 2 жовтня 2024 року пошкоджено 451 об'єкта культури. Це зокрема, 142 релігійні об'єкти, 227 будівель, що мають історичну та/або мистецьку цінність, 32 музеї, 32 пам'ятники та 17 бібліотек. За даними Київського Інституту релігійної свободи з початку повномасштабного вторгнення в Україні було зруйновано або пошкоджено близько 500 церков і релігійних об'єктів. Станом на 2 лютого 2025 року пошкоджено та зруйновано 643 культових споруди усіх конфесій. При чому, як не парадоксально, найбільшої руйни зазнали православні храми УПЦ (МП) – 338. На другому місці церкви протестантські – 176. Подальший розподіл виглядає наступним чином: православні храми (ПЦУ) – 58; греко-римо-католицькі – 24; юдейські – 17; мусульманські – 8; духовні навчальні заклади (різних конфесій та вірувань) – 9; споруди інших релігій – 15. Слід вважати на певну погіршеність цих даних, тому що отримати інформацію про стан споруд, що знаходяться безпосередньо у зоні бойових дій, буває іноді майже неможливо [2]. В ЮНЕСКО складений Список всесвітньої спадщини, до якого входять об'єкти різних країн, які вважаються надбанням усього людства. В Україні їх вісім, і в цьому переліку багато культових споруд: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські будівлі, Києво-Печерська лавра (з 1990 р.), храми історичного ансамблю міста Львова (з 1998 р.), дерев'яні церкви Карпатського регіону, Спасо-Преображенський собор, що входить до історичного центру Одеси (з 2023 р.) В самому початку війни Верховна католицька архієпархія та посольство України при святому Престолі закликали росію не бомбардувати Софійський собор у центрі Києва. Під час повномасштабного вторгнення росії до України під загрозою опинилися усі без винятку культові споруди нашої країни. Але ступень небезпеки різний, виділяються чотири категорії. Перша – об'єкти, що знаходяться в тимчасово окупованому Криму; друга – в невідконтрольних Луганській та Донецькій областях; третя – в зонах бойових дій; четверта – в тилу [1]. На лінії вогню в небезпеці опинилися, крім іншого, кургани на українському півдні. Вони височіють над рівнинною місцевістю, через що стали вигідними місцями для облаштування вогневих позицій. А отже – ці пам'ятки давнини перекопуються та, врешті, знищуються [3]. Російська окупація Бучі сталася на самому початку повномасштабного вторгнення у 2022 році і тривала один місяць. Було знай-

дено понад 400 тіл загиблих, зокрема, 12 дітей. Багато тіл було виявлено в братських могилах біля церкви Андрія Первозванного. Деякі з тіл мали сліди катувань і страт. Після деокупації місцева влада та мешканці Бучі доклали зусиль, щоб належним чином поховати кожного загиблого. Проте багато тіл залишилося безіменними, їх ідентифікує лише номер на могильному знаку. Люди, вбиті у Бучі, стали символом жорстокості російської війни та скоєних росією воєнних злочинів (фото_2).

Фото_1. м. Ірпінь (2022).

Фото_2. м. Буча (2023).

Серед прикладів знищення культових споруд на лінії бойового зіткнення – повністю знищений Благовіщенський храм у м. Бахмут на Донеччині. На території вціліли тільки дзвіниця та прибудови, але дахи їх були пошкоджені. Свято-Успенська свято гірська Лавра – білосніжна перлина Донеччини, що стоїть на високому крейдяному березі Сіверського Донця, та має довгу та складну історію. Лавра є видом монастиря, але має вищий статус і почесне звання, яке надається монастирю за його велику духовну важливість, історію та роль. Руйнувань від росіян монастир зазнавав багато разів за понад тисячоліття свого існування. Після захоплення Криму російською імперією він був секуляризований, переданий князю Потьомкіну та пограбований імперськими чиновниками. У ХХ його обібрали більшовики, перетворивши на будинок відпочинку та кінотеатр. А у 2022 році лавру, де переховувалися сотні переселенців, багато разів обстрілювали російські війська, завдавши величезних пошкоджень. Поточного року храми Донеччини зазнали ще більших руйнацій, через наближення фронту до густонаселених територій. Так, храм Преподобного Амвросія Оптинського УПЦ знаходиться за понад 20 км від зони бойових дій. Вранці 6 травня 2025 року його було атаковано дронами. Те, що вибухів було два, із різницею в півгодини, спростовує версію про невідале збиття дрону. Внаслідок атаки в стінах з'явилися великі проломи, зруйновано частину даху. Проте, в храмі продовжуються служби – їх перенесли із основної зали, яка сильно постраждала, у невеличке приміщення. В анексованому Криму, місті Місхорі на місці мусульманського кладовища почали зводити ринок. У селі Семенівка на місці поховання мусульман хотіли побудувати дайвінг-центр, й місцеві жителі кілька років протестували проти цього проекту. Були спроби забудови мусульманської святині у селі Лозова, чому також чинили опір місцеві мешканці [4]. Такі дії російської влади яскраво свідчать про намір стерти кримських татар, їх спадщину із історії півострова. Культові споруди, що знаходяться в українському тилу, також під загрозою. Так, 14 липня 2022 року внаслідок ракетного удару була пошкоджена церква

Георгія Переможця у Вінниці. Унаслідок атаки на Одесу у ніч на 18 липня 2023 року пошкоджений Свято-Нікольський храм, який належить до УПЦ МП. Україна та іноземні спостерігачі фіксують руйнування, заповідія росією в Україні. Говард Г. Баффет – голова і виконавчий директор Фонду Говарда Г. Баффета, фермер, бізнесмен, в минулому виборний чиновник і шериф, фотограф і філантроп, який побував з фотоапаратом у 154 країнах на шести континентах – зафіксував російські злочини в Україні і представив фото на фотовиставці “Відвага нації” (Courage of Nation) у Музеї Ханенків в столиці України – Києві (2025) (фото 1 – м. Ірпінь, Київська обл., Україна, червень 2022 року, фото 2 – м. Буча, Київська обл., Україна, березень 2023 року, фото 3 – м. Святогірськ, Донецька обл., Україна, грудень 2023 року, фото 4 – м. Київ, Софіївська площа, 17 грудня 2023 року). На останньому фото маленька дівчинка тримає плакат з написом “Поверніть мені мого хрещеного батька”, позаду жінка тримає плакат “Полон вбиває”, що нагадує про нелюдське поводження росіян з українськими військовополоненими.

Фото_3. Святогірська Лавра
(м. Донецьк, 2023)

Фото_4. Софіївська площа
(м. Київ, 2023)

Ми сподіваємося, що ці задокументовані матеріали будуть додані на розгляд Міжнародного суду м. Гаага. Хто мечем воює, від меча й загине.

Література:

1. Рішняк О. Культурна спадщина у воєнному конфлікті: міжнародний досвід другої половини XX – початку XXI ст. та українська дійсність. *Український історичний журнал*. 2022. № 4. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.04.159>
2. Релігія в огні: Три роки війни у цифрах. Звіт за результатами проекту “Релігія в огні” (24 лютого 2022 року – 2 лютого 2025 року). Київ, 2025. 9 с.
3. Бойко І. На Херсонщині російські окупанти знищують кургани. УНІАН [сайт]. Київ, 2022. – URL: <https://www.unian.ua/society/na-hersonshchini-rosiyski-okupanti-znishchuyut-kurgani-novini-ukrajini-11809611.html> (дата звернення: 18.05.2025)
4. На місці старого мусульманського кладовища в Криму намагалися побудувати автостоянку. *Крим. Реалії*. [сайт]. Київ, 2016. – URL: <https://ua.krymr.com/a/news/27839866.html> (дата звернення: 18.05.2025).